

ÚJ KÖNYV!

Magyar katonatisztek hőstetteit
örökíti meg

A MI HŐSEINK

Tisztjeink hőstettei
a világháborúban

WOINOVICH EMIL
cs. és kir. gyalogsági tábornok
vezetése alatt szerkesztette
VELTZE ALAJOS
cs. és kir. alezredes, a cs. és kir.
hadilevelítár osztályfőnöke.

Közreműködtek:
REICH ÁRPÁD
m. kir. honvédtudósár-aleszredes
BENEDEK ELEK és
BENEDEK MARCELL

Képmellékletekkel

Ára kötve 6 korona

A Franklin-Társulat kiadása

Kapható minden könyvkereskedésben

Érdekes ujdonság!

A mai magyar művészet Képzőművészeti anthológia

Szerkeszti: Előszóval ellátta:
GYÖNGYÖSY NÁNDOR PAKAI GYULA

Cikkeit írták:

GR. ANDRÁSSY GYULA, MAGYAR ELEK,
BÁLINT LAJOS, MALONYAY DEZSŐ,
GYÖNGYÖSY NÁNDOR, RÓZSA MIKLÓS,
LYKA KÁROLY, SZABLYA JÁNOS.

A kötetet több mint 150 szép kép díszíti.

Ára 6 korona.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvtárban.

Most megjelent
érdekes ujdonság:

A sárga kérdés

Emberföldrajzi és
politikai tanulmány

Irta: SEBŐK IMRE dr.

Ára 1 korona 50 fillér

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál
Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvtárban

A Kultura és Tudomány

minden kötete a modern gondolkodás kiváló terméke.

1. Széchenyi eszmevilága. I. *Gaal Jeno, Beöthy Zolt, Prohászka Ottokár, Kenessey Béla, gróf Vay Gáborné, gróf Andrássy Gyula tanulmányai.* Kötve K 1.60
2. A szikratáviró. *A. Slaby* tanárnak a német császár előtt tartott felolvasásai után átdolgozta *Kreuzer Géza* mérnök. Kötve K 1.20
- 3-4. A természettudomány fejlődésének története. Két kötet. Irta *Wilhelm Bölsche*, ford. *Schöpfung Aladár*. Kötve K 2.40
5. Kant-Breviarium. Kant világnézete és életfelfogása. A művelt ember számára, Kant irataiból összeállította *dr. Gross Félix*, ford. *dr. Polgár Gyula*. Kötve K 1.60
6. Az emberiség jövője. Irta *Heinrich Lhotzky*, fordította *Schöpfung Aladár*. Kötve K 1.20
7. A vagyon tudománya. Irta *I. A. Hobson*, fordította *dr. Sidó Zoltán*. Kötve K 2.—
8. A szociológia vázlata. Irta *G. Palante*, ford. *dr. Mikos Lajos*. Kötve K 1.60
9. A tömegek lélektana. Irta *Le Bon*, ford. *Balla Antal*. Kötve K 2.—
10. Rodin beszélgetései a művészetéről. Összegejtötte *Paul Gsell*, ford. *Farkas Zoltán*. Kötve K 1.20
11. Henri Bergson filozófiája. Irta *René Gillouin*, ford. *Farkas Zoltán*. Kötve K 1.20
12. Széchenyi eszmevilága. II. kötet. *Apáthy István, Imre Sándor, Pauler Akos, Zsilinszky Mihály, Márki Sándor, Gaal Jenő* tanulmányai. Kötve K 1.60
13. A francia irodalom főirányai. Irta *G. L. Strachey*, angolból ford. *Schöpfung Aladár*. Kötve K 1.60
14. A világegyetem élete. Irta *Svante Arrhenius*, fordította *Polgár Gyula*. Kötve K 2.—
15. Az ember helye a természetben. Irta *Lenhossék Mihály dr.* Kötve K 1.60
16. Az élet értelme és értéke. Irta *Rudolf von Eucken*, ford. *Schöpfung Aladár*. Kötve K 2.—
17. A gondolatszabadság története. Irta *J. B. Bury*, ford. *Balog Gábor*. Kötve K 2.—

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése (WODIANER F. és FIAI) R.-T.-nál
Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Két kiváló író
legújabb munkája!

Bűbajosok

Novellák
Irta *Kosztolányi Dezső*
Ára 3 K 50 f

Tavaszi játék

Regény
Irta *Lakatos László*
Ára 3 K 50 f

A Franklin-Társulat kiadása

Kaphatók minden
könyvkereskedésben

Érdekes ujdonság!

legyőzhetetlen ország

Irta: Dödy

Ára 2 korona

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál
Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvtárban

38. SZ. 1916. (63. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 17.

Szerkesztési iroda: IV. Vármeleg-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A Világkrónika-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

ORSOVA A TEKIAI PARTRÓL NÉZVE — Erdélyi fényképe.

SZENT BORBÁLA KÉPE.

REGÉNY. — IRTH HAVAS JILISZ.

(Folytatás.)

A férfi nem szólt.

— Meghallgatott. Bár nem kívánt, nem kért más magyarázatot, mint a megborzasomém, de el kellett ezt is mondanom.

— Bizonyos benne, hogy nem játszik önmaga előtt avult tragika-szerepet?

— Bizonyos vagyok.

— Abban is, hogy nem várja önkéntlenül, hogy a ki akarja magát, az követelje, parancsolja az akarása jogán, hogy maga kövesse? — Nem követném.

— És ha azt gondolná, hogy a két karja nem arra teremt, hogy könyörgésre emelgesse, és elragadná magát?

— Edit a szinte gyülvölködőn fénylő szemekbe nézett.

— Akkor kiszakítanám magam, nem volna hatalma rajtam, mert ez nem az erőszakvárnak kényes húzakodása.

— És bizonyos abban, hogy nem könnyelmű, mikor eldobja magától azt, a mit most el akar dobni?

— Becsületes akarok lenni magammal és mással szemben s ha eddig nem tettem mindent úgy, a hogy kellett volna, jóhiszeműen történt a hiba, magam érzem a súlyát és ez az ára. S most legalább úgy teszek, a hogy kell. Már a ház előtt álltak, Medek sápadtan mosolygott s meghajolt, úgy mint bemutatkozásnál, vagy mikor vége a táncnak.

— Feljön? — kérdezte Edit. Hisz ezt még meg kellett kérdeznie.

— Nem, most nem.

— Akkor hát...

Azt akarta mondani: Isten vele, de hogy ne élezze ki a búcsút, azt mondta:

— Viszontlátásra!...

— És Medek nekivágott az utcáknak. Utálta az utcákat.

Edit nem érezte a megkönnyebbülést, hogy elintézte; szorongó, nehéz volt a szíve, túlságos szépen vált el a férfi.

— Ma is jön Medek? — kérdezte Klemi másnap erőltetett mosollyal.

— Nem.

— Úgy mondd, mintha összevesztetek volna. Ő meg olyan ünneplés volt tegnap. Szépen nézett rád... szeret. Hozzáémsz?

— Nem.

— Edit, hallod, beszélj rendesen, mert tudnom kell, hogy áll a dolog. Inkább ígérem, hogy nem pletykálok. No, mi kell még? Azt hallottam harangozni, hogy menyasszonya vagy, de veled nem voltam tisztában tegnap. Megkért?

— Nem kérhettem meg és nem is fog, tudja jól, hogy nem szándékozom hozzá menni. Klemi elképedve nézett rá, aztán vörösre pirult.

— Áh, te talán elküldted? Te tudtad, merted? Ez tegnap történhetett — azután... Mikor én láttam, még nem volt kikosarazott, én ismerem. Te visszautasítottad? Nini, a kis bogár!... Mit tud ő?

Meglepte Editet, mikor átkarolta a nyakát s forró arcát az ő arcához szorította.

— Kis hamis, jól etaláltad. Nem szeretni, ez a legbiztosabb út a hódításhoz... nem érdeklődni iránta... Nagyszerű nő vagy, büntetted másokért, jó ez neki, kellett ez neki! Majd visszatér hozzám, persze most már nem fogadom el, vége. Visszautasítva... én nem vagyok kárpótlási intézet...

— Szeretted? — kérdezte Edit, s most először érzett valamit Klemi iránt.

— Hiszen tudod, hogy volt köztünk kis «barátság» s nemrég megint járt utánam, szeretett. Én engedem, hogy szeressen, a ki nekem tetszik. Érted? Odáig nem megyek, hogy én legyek az, a ki jobban szeret.

— Ez nem tarthat így örökké, Klemi. Majd jön még, a kit — akarod, nem akarod, — nagyon szeretsz.

— Meglehet. Volt, mikor nagyon fiatal voltam és lesz talán, ha nagyon öreg leszek. — S felkaczagott...

Borosan feszült idők következtek Edit életében, nehéz lett volna megmondani, milyen vihar, vagy milyen feloldás jöhet, mely ezeknek végét vesse. Edit annyira szembekerült közvetlen környezetével, hogy érezte, nincs mit magyarázania többé, hiába próbálná. Legsúlyosabb a szeretet nehezítése, mely önmagunktól óvna magunkat és Edit jól tudta, hogy valóban hibázott. A borús feszültség gömbhullámokban terjedt mind messzibb az ismerősök körében. Suttogtak róla nehezítéssel, itéléssel, kárhözattással, gúnyval, kárörömmel, ki-ki egyénisége s értesülései szerint. Még szárazzó pillantás is akadott. Volt, a ki úgy tudta, hogy végsőkéig flirtolt egy becsületreméltó férfival s a végén szemébe nevetett; mondták, hogy egy barátjától hódította el nagynehezen, a ki egyszer régen megbántotta. Mondták, hogy a férfi játszott vele s otthagya, meg hogy festőbarátját akarta ezzel feltékényezni, de nem sikerült. De sikerült, igazították helyre mások. Volt, a ki szabad nyíltságot s féktelen kíváncsiságot egyesítve, Edithez fordult felvilágosításért, de ő nem akarta hibáját súlyosítani azzal, hogy elbeszélje, mint történt. Sajnálta azt is, a mennyit Kleminek kikotyantott.

Nem maradt senkije, a ki a régi szemmel nézett volna rá. A kis Gabi sem, mert ő mindig azon igyekezett, hogy fokozott melegséggel kárpótolja néniét, tehát mindig gondolt a történetekre. Mégis, maradt valaki változatlan, olyan, mintha mitsem sejtene az egészből, vagy semmit sem törődne vele: Mayer. Épp oly ritkán jött, mint azelőtt, a könyvet még nem kapta meg, pedig Edit nagyon várta... Végre megérkezett. Mohón kapott utána s felnyitotta, aztán fényes szemmel kérdezte:

— Ismeri ezt az érzést, mikor a várva-várt könyvet végre kezünkbe vehetjük s felnyit-hatjuk?

— Hogyne. Hanem olyan hangulatban van, mikor nem volna szabad ilyen munkát olvasnia, mert ilyenkor minden szót könnyen magáévá tesz s a gondolatok úgy átvadhatnak magába, mint a tüzes, oladt vascepp az üvegbe. S bármilyen is a könyv, hol marad akkor a maga külön egyéni, nem olvasásból szívott életnézete?

Edit a könyv lapjait forgatta s nézegette, majd komolyan felpillantott:

— A mi a lángnak a tüzelőanyag, nekem a könyv. Nem arra való, hogy magam azzá változzam át, hanem hogy szellemem megemésze és tovább éghessen, hamunak meghagyva mindazt, a mi gondolatra nem indított. Sokszor megállapítottam ezt magamban, míg erre a könyvre vártam. — S végigsimított a vaskos köteten.

— Erre a tűzhasonlatára visszaemlékszik majd olvasás közben. Úgy tetszik nekem, mintha valamit már is megérezne belőle — mondta Mayer.

— Az érzésem a fújtató, nélküle a láng el-aludnék oxigén híján.

— Most hát Margit helyett ez a könyv lesz társa a csendességben.

Edit meglepetten nézett rá. Oly rég nem hallotta Margit nevét a festőtől s oly mély hangon ejtette ki. Tudott róla már régebben, hogy Edit mintegy hozzá gondolkodik.

— Margittal együtt olvassuk...

A mint Mayer elment, Edit hozzáfogott a könyvhöz, olvasta este is és meggondoltan ütötte bele az óra a maga idejét az éjszaka nyugalmába, Edit csak olvasott. A buddhizmusról tudott egyet-mást. Lelkének örök kérdése, a «miért?» odavonzotta már a különböző tanokhoz. A háború idején előtűntek a misztikusok, csendesen, a hogy addig is csendesek vol-

tak, de hívó szóra, mintegy a remegő és elfinomult idegek halk hívó szavára, és terjedtek könnyedén, maguktól. A materializmus nehéz volt akkor és alámerült. Edit lelkének örök kérdőjele szomjas maradt a feleletre.

Különös olvasás kezdődött, nyugtalan, küzdelmes, olyan érzéssel, mint a bársonyó lehet, melyet visszafelé simítanak. Hogyan magyarázza Valodja a szélteben sokat emlegetett nagy Semmit? Ez volt a kérdés, de a mélyén ez rezgett: milyen gondolatok élnek most Valodjában, milyen fejlődésen, esetleges szenvedéseken át szűrődtek le ezek és... van-e bár vonalnyi nyoma annak, a mit Edit iránt érzett. Mert az ember szubjektív s ha komoly és tartós volt az érzés, filozófiai munkában is nyomának kell lennie. Valodját akarta kiolvasni a könyvből, melyben tűnődni valókat, ellentéteket, ellemondásra való alkalmakat és még sok mindent talált, legelőször is megrendülést, mindjárt az előszóban.

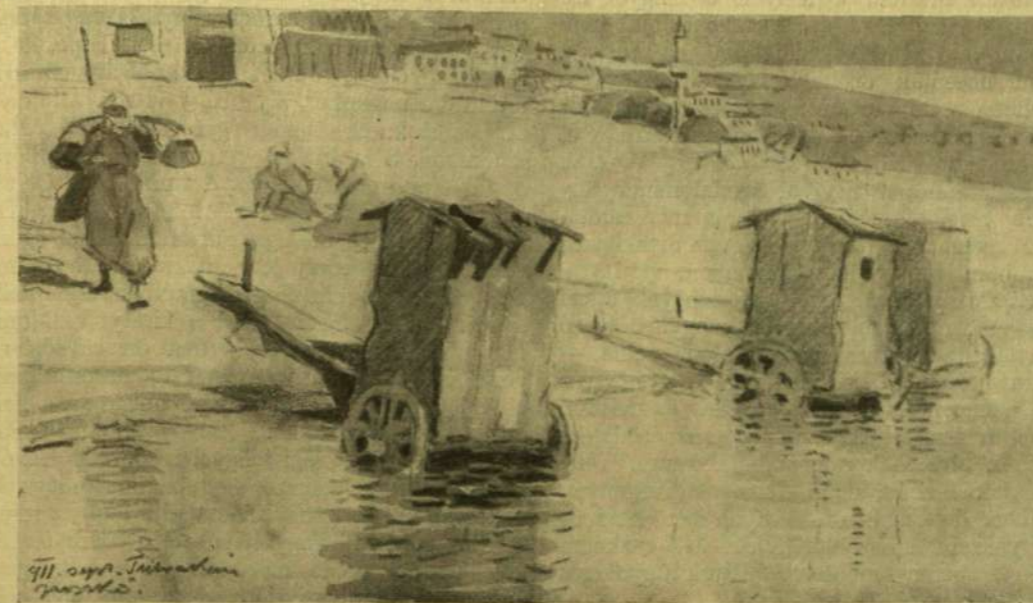
«... A kik elégedettek az életükkel s boldogoknak hiszik magukat, vagy hiszik, hogy azokká lehetnek, nem kell elolvasniok ezt a könyvet, mely indiai Jézus szavairól szól. Nem kell elolvasniok, nehogy szemrehányást olvassanak ki belőle azért, hogy meg tudnak bujni az öröm meleg kuczkójában, hova pedig okvetlen behangzik a kétségbeesettek jajveszékése. A jajszavaukhoz dobott mentőkötél ez és azoknak ujjmutatás, a kik a jajt és zokogásuk felcsuklását magukba fojtják büszkeségből és kíméletből mások iránt. Bűn és kétségbeesés mindig egyszerre tornyosul az emberek fölé s a ki a bűn ellen jön, az vigasztalónak jön. Így Buddha is, mint Jézus.

Buddha eszméi tévesen élnek a nagyközönség tudatában. Én, ki egy emberöltőre valót szenvedtem egy évtizeden át, eltasztávtam attól, a kítől hogy el kellett szakadnom, váddal és keserűséggel, egészen odahagytam mindent, a mi általában az emberi élet. Kivéve szebb világból, odajutva, a hol a bűn többé nem bűn, hanem kötelesség, teljesítve, a mi rám bízott, de folytonos igyekezettel, hogy jóvátegyem, a mi kötelességfelfelisítésemben mégis csak bűn (így szenved az ember a háborúban), én jövök a kísérlettel hozzátok, szenvedők, hogy őt, a vigasztalót, megértessem. Megtanultam beszédét, a páli nyelvet, s most reménykedem, hogy megérttem őt és övéit. A szenvedések, melyekről beszélek, nem valami különös, ritka okban gyökereztek, csak magában az emberi életben. Ime az út, mely a vigasztalódás állomásaihoz vezet és onnan tovább, tovább... »

Edit tovább olvasta a könyvet és fejében zúgott mindaz, a mit ellenmondásként fogott fel, s az értelmes szeretetnek e filozófiáját még nem tudta egészen összeegyeztetni azzal a szeretettel, mely benne élt s főképp arra irányult, hogy emberek lelkében, az ő kis tanítványemberei lelkében, világos, vezérlő fényt gyújtson. Pedig azonos volt a kettő, csak ő még nem tudta egészen összeegyeztetni.

Mostában nem szívesen járt látogatába Edit, mégis úgy gondolta, föl kell keresnie Helmezy grófnőt, ha talán el is fordult tőle, mint sok más, jóindulatát nem fogja rideg elszakadással viszonzni.

A grófnő személyes sértésnek tekintette, hogy Edit oly kurtán-furcsán bánt el Medekkel. Jegesen, előkelően formás és rövid volt a fogadás. Egyetlen nőies kérdés sem merült föl, egy hang sem, melyet javára fordíthatott volna a vádlott, pedig valami meghatótt érzéssel szeretete a grófnőt, ki felkarolta. Talán akaratlanul is feltárult volna a lelke, ha az idős asszony finom érzéke segítségül jött... A reformtervek iránt sem érdeklődött a pártfogó. Mintha még az inasok s a portás is tudtak volna a Pálfordulástól s aszerint nézének reá.

FÜRDŐK A DUNÁN TUTRAKÁNNÁL.

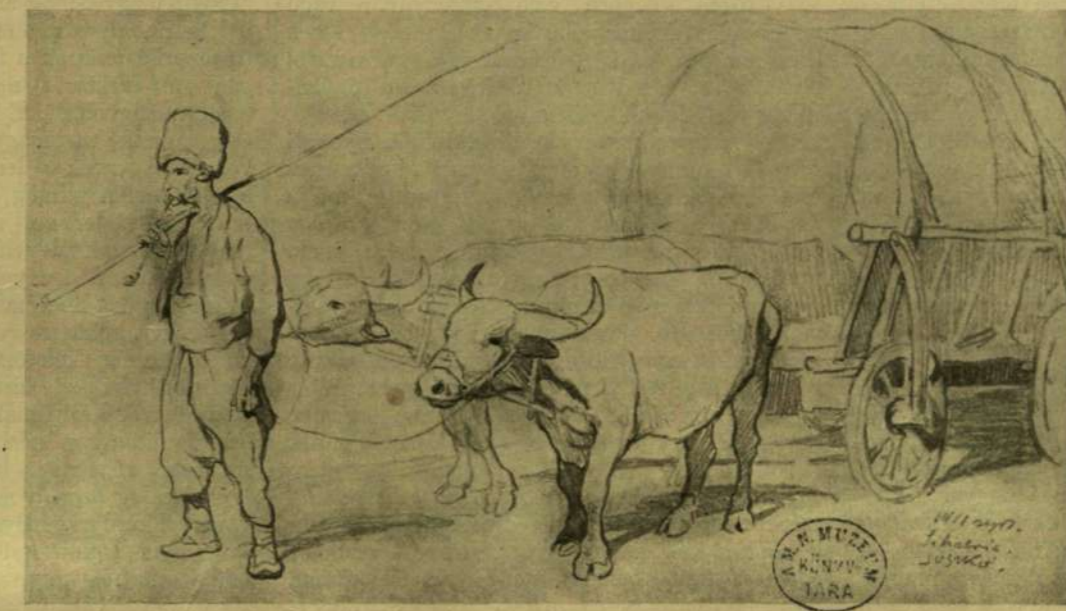

TUTRAKÁNI RÉSZLET A HAJÓ-KIKÖTŐVEL SZEMBEN.

Nagy, kemény hideget érzett magában Edit, a mint ment a virágos fákkal szegett utakon, szórakozottan nézte a lombok finom silhouetteképeit, melyeket folyton a postak az emberek, de el nem taposhattak. Valahonnan akáczillat verődött arra, vagy talán csak a képzelet szellője sodorta a város lármás, forgalmas utai fölé.

— Igen, a ki hibázik, viselje ezerszeres büntetését. A hiba úgy verődik vissza az emberek között, mint hegyek közt a visszhang. No de seba, megkülönböztetem az eredeti hangot a visszhangoktól s ezekre nem figyelek többé.

A mint hazaért, alig pihent, elővette könyvét s a közeli parkban csendes, magános helyet keresett. Ismét az első lapra fordított, nagyjában ismerte már az egészet, főképp azt, a mi benne Valodja volt. Eredetileg azt gondolta, ha könyve nagyon föllekesíti, írni fog neki. De most úgy látta, ez az ember végre a világ-felfogások hegy-völgyének egyik ormára jutott föl, ha talán csak ideig-óráig élvezheti is a nyugalom fenségét, miért háborgatná? Épen ő

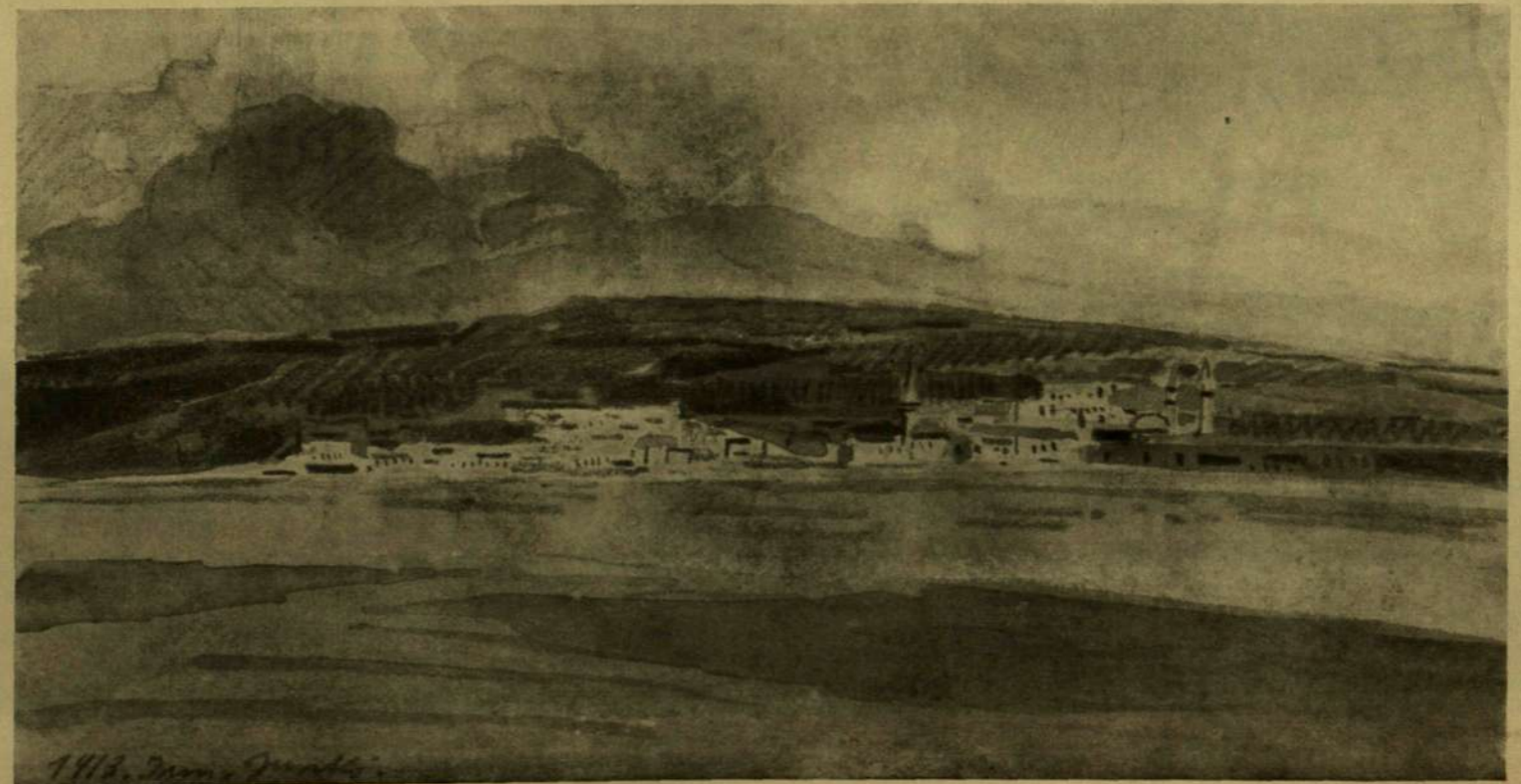

SZILISZTRIAI ÓRKÓS SZEKÉR

zavarná, a ki szereti s a ki miatt szenvedett? Inkább arra tör, hogy végre ő maga is eljusson az életnek valami szilárd pontjához... Aztán mindjobban belemélyedt s mindjobban kristályosodott benne az, a mi olyan józan és magasan intellektuális, hogy a régisége szinte megalázó. Hiszen szeretjük jóakaró mosollyal elismerni, hogy igen, azok a régiek is tudtak valamit. De ha a többi tudományhoz képest elmaradt is,

a különálló «én» boldogítását ezélezzék, ez pedig az örök energiáknak múltó formája. Az egyéniség láng, folytonos keletkezésben és elmúlásban. A boldogság pedig a derült nyugalom, melyhez az erény, önfegyelm és bölcsesség vezet, mikor már fölibe kerekedtünk: «az én zárt, külön világ» szívós rögeszméjének. Csak ideiglenesen összekapcsolódott alkotórészekből áll az «én».

(Folytatása következik.)

TUTRAKÁN LÁTKÉPE. — Jankó Béla rajza.

A LENGYEL ÉS A MAGYAR.

Nálunk is nagyon sokan olvassák a lengyel Sienkievicz regényeit, nemcsak a *Quo vadis*-t, hanem a lengyel nép multjából vett történeti regény-sorozatát is. S minden magyar olvasónak feltehetően a világhírű lengyel költő írói egyéniségének sok hasonló vonása a mi Jókaiakkal, elbeszélő művel, szerkesztés és jellem-ábrázolás terén. Szinte rá lehetne mondani: Sienkievicz egy lengyel Jókai, Jókai pedig magyar Sienkievicz. Vajjon véletlen találkozás-e ez? A ki az irodalmak fejlődését az illető népek lelki alkataival való kapcsolataiban tudja megfigyelni, az előtt nyilvánvaló, hogy nem véletlen. Két, nemzetére ennyire reprezentatív költő egyéniségének hasonlósága, ha nem egymásra való hatás műve, a mi ebben az esetben ki van zárva, akkor egész bizonyosan arra vall, hogy az a hasonlóság megvan a két nemzet között is, — bizonyos vonásokban egyeznek a nemzeti karakterek, a melyeknek az írók szemléletét és pregráns megjelenítései.

Ha most már tovább folytatjuk a párhuzamot a magyar és a lengyel író között s átviszszük műveikre: azonnal szemünkbe tűnik, hogy mind a kettőnek a műveiben lépten-nyomon találunk olyan jeleneteket és szereplő személyeket, melyekhez hasonlók előfordulnak vagy előfordulhatnak a másiknak valamelyik művében is. Sienkievicz műveinek minden ismerője egész seregét sorolhatja fel emlékezetből olyan lengyel szereplő személyeknek, a kik csekély és külsőleges változtatással valóságos Jókai-alakok. Ez nem származhatik máshonnan, mint hogy a lengyel életben gyakran fordulnak elő olyasféle alakok és egyéniségek, a melyek ismeretesekek a magyar életben is. Akárhány lengyel regényalak, ha magyar nevet és magyar ruhát adnának rá, bizvást elmehetne magyarnak is. S ezt már nemcsak Sienkievicz, hanem más lengyel írók műveiben is tapasztalhatjuk, míg ellenben igen bajosan csak egy-két kivételes esetben mondhatjuk ezt német, francia vagy angol írók alakjaira. Ebből nem lehet egyebet következtetnünk, mint azt, hogy a két nemzet, a lengyel és a magyar között kell olyan bensőbb és szorosabb hasonlóságnak lenni, a mely a magyar és a német vagy francia vagy angol között nincs meg.

Ha most már még tovább megyünk, azt tapasztalhatjuk, hogy Sienkievicz regényeinek a levegője is — elütő tényezőzők leszámításával, — olyan magyaros, mint az alakjai. Az emberi

és nemzeti ideálok, a melyek a lengyel író alakjainak világteljesítését, erkölcsi valóját és a világban való elhelyezkedését meghatározzák, nagyon hasonlók azokhoz az ideálokhoz, a melyekben a mi multunkban a magyarság élt s nagy részben ma is él. A hazafiság fogalmának az a kultusza például, a melyet úgy szoktak emlegetni, mint a magyar irodalomnak leg-erősebb megkülönböztető vonását más irodalmakkal szemben, ugyanúgy megvan Sienkievicz munkáiban, mint akár Jókaiéban. S ha a lengyel író például egy öreg lengyel falusi nemes embert rajzol meg: a magyar olvasó szinte felkiált, mintha ismerőse akadt volna, — annyira hasonlít lelki világa a régi magyar falusi nemeséhez. Nagyon érdekes és feltűnő jelenség ez, ismételjük, semmiféle más irodalom műveinek olvasásakor nem találkozunk vele. Az oroszoknál néha, kivált Gogoly és Turgenyev műveiben, de ezekben sem ilyen mértékben és ilyen gyakran s a hasonlóságok mellett csaknem minden esetben nyomban ott találjuk a gyökeres különbségeket is.

A magyar és a lengyel népkarakterek e számos egyező vonását csak az találja feltűnőnek, a ki nem figyelte meg a két nép fejlődésében s a többi világhoz való viszonyában rejülő egyezéseket. Földrajzilag egymás mellett élnek ezer év óta, csak a Kárpátok heglánczától elválasztva. Mind a kettő körülbelül ugyanakkor vette fel a keresztényiséget s mind a kettő, keleti szomszédjaitól eltérőleg, annak nyugati formáját, a mivel együtt a nyugati kultúrához csatlakozott. S ez a nyugati kultúra mind a kettőnek eredetileg idegen volt, tőlük fajlag elütő népek alkották meg: latinok és germánok. Ezért ez a kultúra bizonyos mértékig idegen volt mindkét nép számára, csak erős nehézségek leküzdése után, nehezen tudtak hozzá idomulni és ezt a kultúrát magukhoz idomítani. S ez érezhető ma is még úgy a lengyelen, mint a magyaron: mind a kettőn többé-kevésbé megérzik, hogy jövevény a nyugateurópai népek között.

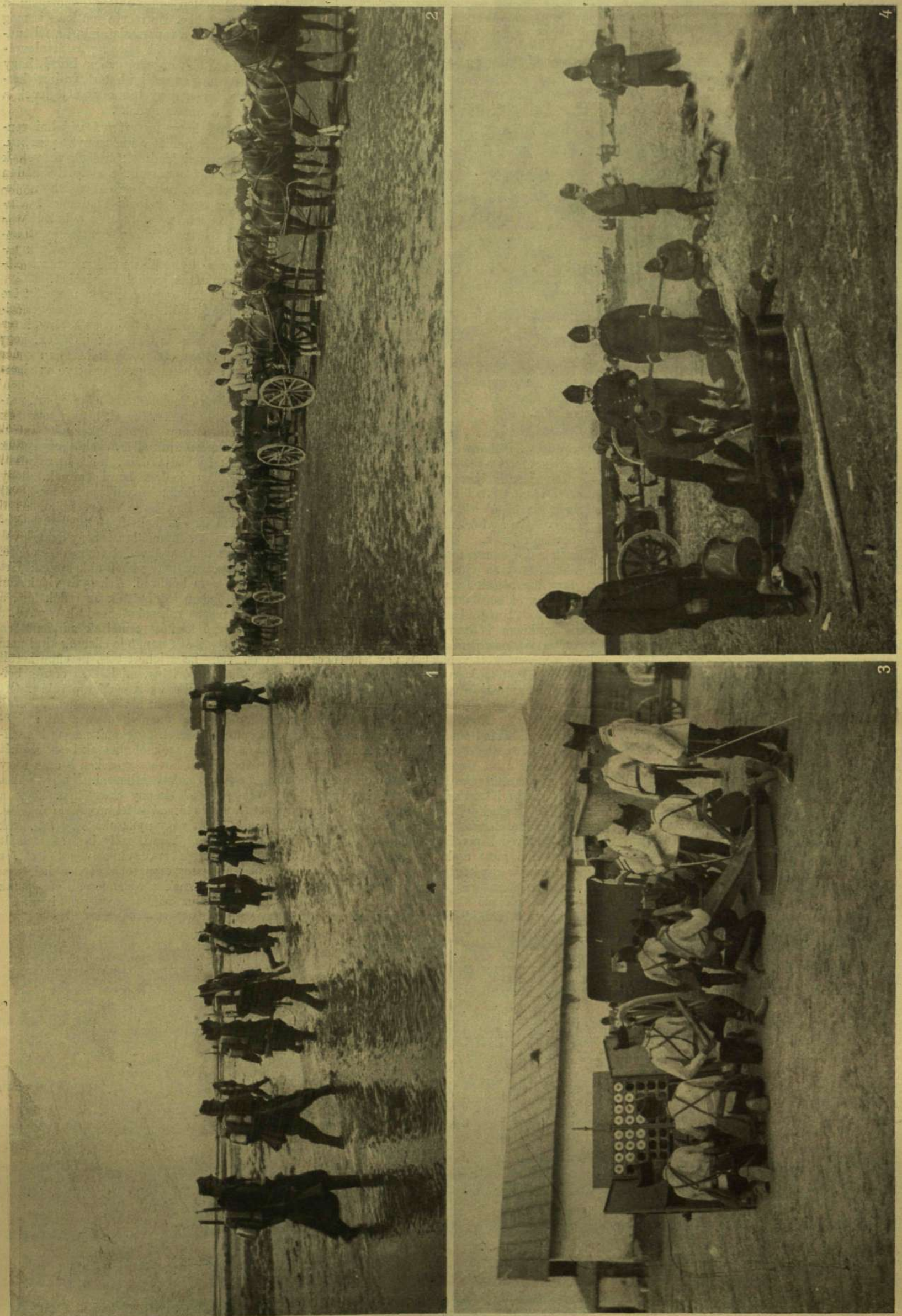
Hasonlóan alakult ki a két nemzet társadalmi szerkezete, a mi mindig mélyebb hatással van a népkarakter alakulására, mint a háborúk és egyéb látható történeti események. Kis számú, de igen gazdag és befolyásos, olygarchikus szellemű arisztokrácia, alatta és vele szemben a hatalomért küzdve nagyszámú köznemesség, a mely a jobbágy parasztok milliói tömegei felett uralkodik, a semminél alig több részt juttatva az állami ügyek intézéséből a csekély

számú és nagy részben idegen eredetű városi polgárságnak — ez a régi Magyarország társadalmi szerkezetének keresztmetszeti képe, de a régi Lengyelországé is. A városi polgár viszonya a földesúr nemeshez, a jobbágy viszonya földesúrhoz csaknem teljesen egyforma a két társadalomban. S csaknem egyformák a különböző osztályokat megzemélyesítő típusok is. Olyan magyar történelmi alakok, mint például II. Rákóczi Ferencz, országnyi uradalmakkal, egész országrészekre kiterjedő politikai és társadalmi befolyásukkal s ennél fogva akkora hatalommal, a mely már alig fér meg a királyi hatalommal s csaknem szükségzerűen összentüzközésre vezet vele — az összetévesztésig hasonlítanak társadalmi és politikai helyzet dolgában a lengyel Lubomirskiakhoz, Zamojszkiakhoz, Potocziakhoz és a régi lengyel respublika egyéb kiskirályaihoz. Jellemző, hogy Rákóczi még felkelése előtt nem annyira családja multja, mint inkább roppant vagyonából és családi összeköttetéseiből eredő hatalma miatt volt gyanús a bécsi udvar előtt. S hasonlóképpen jellemző, hogy Rákóczi leginkább a lengyel főurakkal tartott fenn társadalmi és rokoni érintkezést.

Ezt a lengyel-magyar párhuzamot még tovább is lehetne folytatni s érdemes és fontos is volna történetírásunknak a levéltári kutatások anyagán túl ezekre a mélyebb kapcsolatokra is fordítani figyelmét. E helyütt és most ennyi is elég annak megmagyarázására, hogy miért volt a magyarok és lengyelek között a történelem folyamán mindig bizonyos közvetlen megértés, közvetlenebb, mint az állami és más fontos kapcsolatok velünk szorosan összekötött németekkel. A lengyel egyedüli szomszédunk, a kívül egy-két történelmileg jelentéktelen epizódot leszámítva, sohasem volt háborús viszályunk s a kívül mindig kölcsönösen éreztük érdekeink közösségét. Ezért történelmi végzetesű dolog, hogy Lengyelországnak az orosz iga alól való felszabadításában hősi részt vettek a magyar katonák százai s a magyar közvélemény egyhangulag azon a meggyőződésen van, hogy a lengyel királyság helyreállítása ennek a háborúnak egyik legfontosabb eredménye lesz. S a lengyelek a régi jó viszony fölélesztésére gondoltak, mikor hazájuk jövőjét tárgyaló varsói gyűlésükről testvéri érzésüket kifejező táviratot küldtek a magyar miniszterelnökhöz, mint a magyarság reprezentánsához, a galád román támadás alkalmából. S. A.

PETROZSÉNYI MENEKÜLTEK BUDAPESTEN A KELETI PÁLYAUDVARON. — Zorád Géza rajna.

1. Gyulagosok átmennék egy gázón. — 2. Tüzér-üteg. — 3. Tüzérség. — 4. A táborban.

A ROMÁN KATONASÁG.

RÉSZLET A TÖMÖSI SZOROSBÓL.

•HOGY ÚJBÓL RÁNK NE RONTSANAK.

A mióta ez a rémségesen véres háború kiütött, azóta úgy megszoktuk a nyílt piacon lármázó hazudozást, hogy a diplomaták ószinte kijelentéseinek is csak kötve hiszünk, s ritkán vagyunk abban a helyzetben, hogy meg tudjuk különböztetni a csalárd beszédet és az ószinte szót. De van egy közös óhaj, melynek egyforma erővel és egyforma gyakorisággal adnak kifejezést innen és túlról és a melynek ószinteségében még sem kételkedhetünk, az az óhaj, hogy a maihoz hasonló háború ne ismétlődjék meg többé soha. A hányszor a német békekötéseket hivatalos formában eddig közölték a világgal, azoknak mindig az volt a lényege, hogy lehetetlen legyen ezután úgy megrohanni a német hazát, mint a hogy ebben az esetben történt. És ha angol vagy francia diplomaták nyilatkoztak arról, hogy a békekötés ezúgy mi legyen: a jövő idők hosszú békéjének jelszavát hallottuk hangoztatni elsősorban. A porosz militarizmust kell megtörni — mondották — abból a célból, hogy az ne veszélyeztesse állandóan a világékét, hogy ne kelljen a nemzeteknek ezentúl is állig fegyverben állaniok, békés időkben is, s hogy a maihoz hasonló háború ne keletkezhesék többé soha. Igaz ugyan, hogy a német militarizmus pusztán védelmi célzatu volt eddig is, és a nagy mérközést már régebben provokálta volna a kapzsáság és a bosszúvágy, ha Németország nem lett volna elég erős, de azt a részét a nyilatkozatnak, mely a jövő idők állandó békéjére vonatkozik: bátran vehetjük ószintének.

És valóban úgy látszik nekünk, hogy ennek a háborúnak befejezése után — akármilyenek lesznek is a kötéendő béke feltételei — hosszú időn át nyugalomban fognak élni a nemzetek, s egészen a minimumra fog alászállani egy nagy konflagrációnak a lehetősége.

Nem abban bizunk, hogy okosabbak, megértőbbek lesznek a népek, s hatalmasabb lesz a nagy általános emberszeretet. Ah! nagyon távol van attól az emberiség, hogy felismerje a humanizmus nagy hivatásait, s testvérekül tekintsék egymást a különböző nemzetek fiai! Abban sem bizunk, hogy a nemzetközi békeapostolok működését nagyobb siker fogja koronázni ezután. De biztosak vagyunk abban, hogy a mostani háború tapasztalatait értékesíteni fogja a maga védelme szempontjából minden nemzet.

Ez a háború pedig arra tanított bennünket, hogy a ki a védelemre jól berendezkedett, az túlerővel szemben is, nagyon hosszú időig tarthatja magát. A francia — német fronton a helyzet két hosszú esztendő óta nem változott, pedig folytonos viaskodásban állanak egymással az ellenséges csapatok. A küzdő feleket elválasztó vonal az Ozeántól kezdve le egész a svájci határig 1914 szeptember eleje óta lényegileg semmit

sem változott. Néhány kilométer a különbség itt az egyik, amott a másik fél javára, de mindez oly csekélység, a mely számba sem jöhet. Jól kiépített lövészárkokból néznek egymással farkasszemet az ellenfelek, a mely árkok úgy meg vannak erősítve a védelem számára, hogy csaknem bevehetetlenek.

Közelfekvő, s szinte maga magát tolja fel az a gondolat, hogy az eljövendő béke első esztendeit arra használják fel a nemzetek, hogy ily árkokkal vegyék körül országuk határait. A mint lehetséges volt, Rigától kezdve egészen az erdélyi határig csaknem kétezer kilométeres fronton egy folytonos s meg nem szakított vonalban kiépíteni a megerősített vonalakat, úgy lehetséges lesz a béke idejében ilyen erősséggel keríteni be monarchiánk mindkét államának egész területét.

És a mit megtettünk háborúban aránylag rövid idő alatt, mindazt megtehetjük sokkal czélszerűbben, sokkal tökéletesebben akkor, ha elegendő idő fog rendelkezésre állani. A hol ma csak a földbe ásott egyszerű árkokat lehetett rögtönözni, ott szilárdan kiépített beton műveket lehet majd létesíteni, melyek vízvezető csatornákkal lesznek ellátva, s melyek bomba és gránátmentes fedezékeket nyújtanak a leghatásosabb lövegek pergőtüze ellen is a csapatoknak. A hol most csak az ellenség tüzelése közben lehetett kiépíteni életveszély közben a drótakadályokat, a farkasvermeket, a spanyol lovasokat, a robbanó aknákat s a védelem más eszközeit, ott a béke idején teljes nyugalommal

FELSŐ-TÖMÖS VASUTI ÁLLOMÁS. — Derzi K. Ferencs félvétel.

s lehető tökéletességgel lehet végbeinni ezeket a műveleteket. És az így megerősített ország szinte bevehetetlen erősség lesz háborúban a támadóval szemben. Ha már a múltban is meg lettek volna ezek a tapasztalataink, ha fel tudtuk volna mérni az oláh aljasság határtalanságát s a háború időt engedett volna hozzá, hogy így erősítsük meg az erdélyi határt, vajjon lehetséges lett volna-e, hogy bárhol is átjöjjenek a Kárpátokon a román hadak?

Természetes, hogy ily arányú védelmi rendelkezés sok száz milliót venne igénybe pénzben. De hát a katonai kiadások eddig sem voltak kicsinyek, és egy országnak, a mely ily módon lenne megerősítve, nagy mértékben lehetne leszállítania az egyéb katonai kiadásokat. Mindenekfölött le lehetne szállítania a békelétszámot, s meg lehetne rövidíteni a tényleges katonai szolgálat idejét. Másrészt pedig nyilvánvaló, hogy ily czélra minden nemzet előállítaná a szükséges anyagi eszközöket.

Hogy pedig az országnak ily megerősítése mennyire a megvalósítható, sőt a szükséges feladatok közé tartozik, mutatja az a tény, hogy Magyarország már az Árpádok idejében, még pedig mindjárt az első vezérek korában egész határának hosszában meg volt erősítve az ellenséges beütések ellen.

Mikor apáink elfoglalták ezt az országot, számítottak azzal az eshetőséggel, hogy mialatt ők egy-egy hódító vagy rabló hadikalandot intéztek egyik szomszédjuk ellen, azalatt egy másik szomszédjuk feltalálja dúlni saját országukat. Emlékezetökben kellett lennie annak, hogy Etelközben laktuk alkalmával is akkor támadott otthonmaradottakra az ellenség, mikor az ő hadaik távol jártak. Bekerítették tehát köröskörül országukat. Oly módon, hogy azt a lovas ellenséggel szemben való védekezés megkövetelte, mert gyalogos hadseregekkel akkor nem járt egy nemzet sem hódítani. A hegyes vidékeken nagy szélességben ledöntötték az erdőket, a szálfákból magas rakásokat hordtak együvé, s egy összefüggő kerítést csináltak mindenütt a határon, melyen át semmiféle ellenség által nem jöhetett. Vagy ha átjöhetett is, hetekbe került az akadályok elhárítása, mialatt az ország belsőjében összeszedhették a védőcsapatokat. Ott pedig, a hol nyílt volt a vidék, s nem állottak rendelkezésre kellő mennyiségben a fák: gyepek építettek. Ezek a gyepek magas kőrákosokból és földhányásokból állottak beszegve két felől sövényekkel. Lovasság ezeken is csak nagy idővesztéssel tudott áthatni. Ily gyepeket építettek például Mosony megyében, hogy a nyugot felől való támadást fel tudják tartóztatni. A gyepek között nagy nyílásokat hagytak, ezek voltak az ország kapui, melyeken át a saját lovasságuk idegen országokba vonulhatott, s béke idején is nagy csapatokat tartottak készen ezeknek a kapuknak a védelmére. Nem bíztak a szomszédaiakban, mint a hogy mi bíztunk.

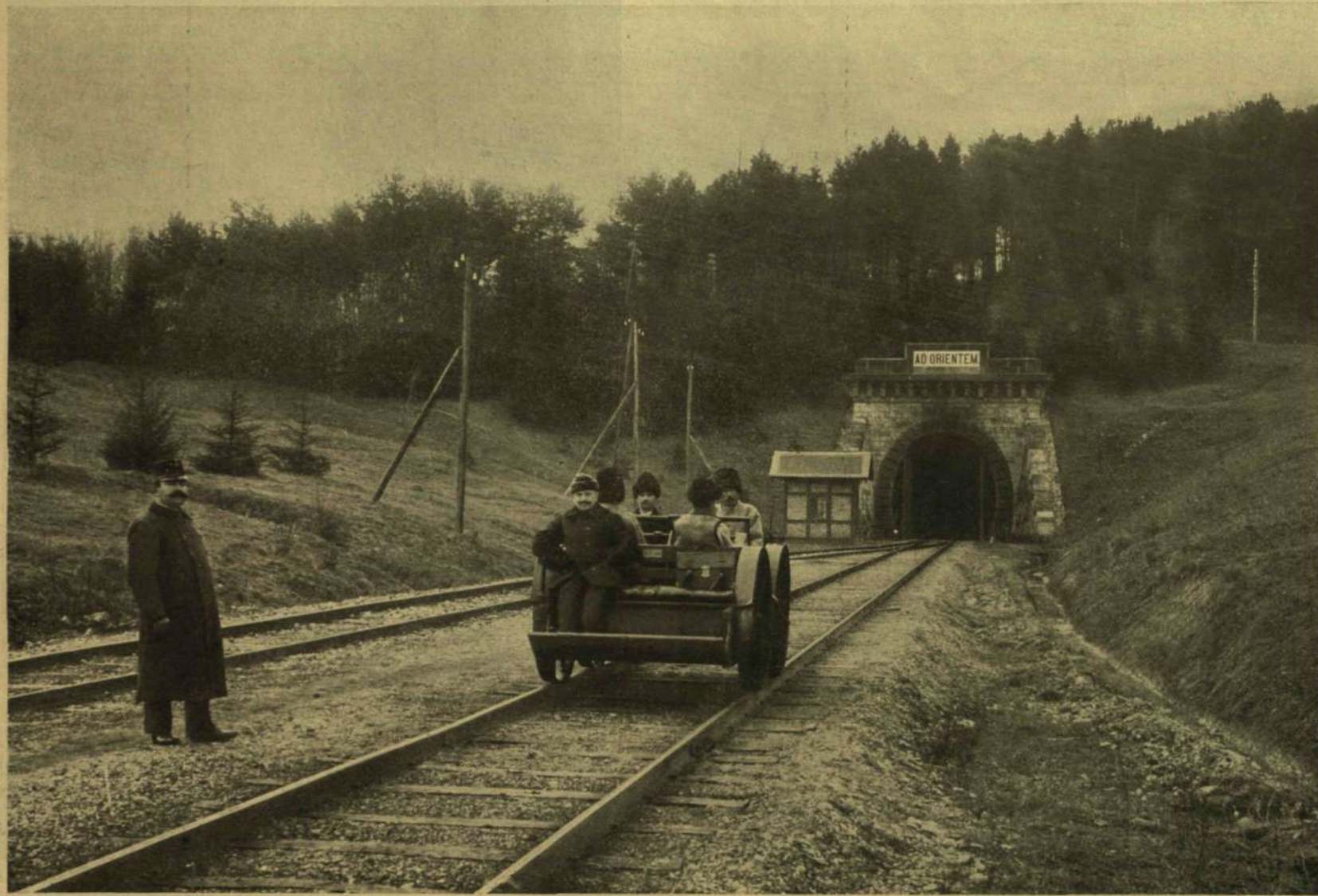
A HARTENECK-UTCZA NAGYSZEBENBEN.

ÁLLAMI UTSZAKASZ PREDEAL MELLETT.

A HOL A ROMÁNOK BETÖRTEK. — Erdélyi félvétel.

PORTA ORIENTALIS, A ROMÁNIÁBA ÁTVEZETŐ VASUTI ALAGUT ORSOVA ÉS VERCIOROVA KÖZÖTT.

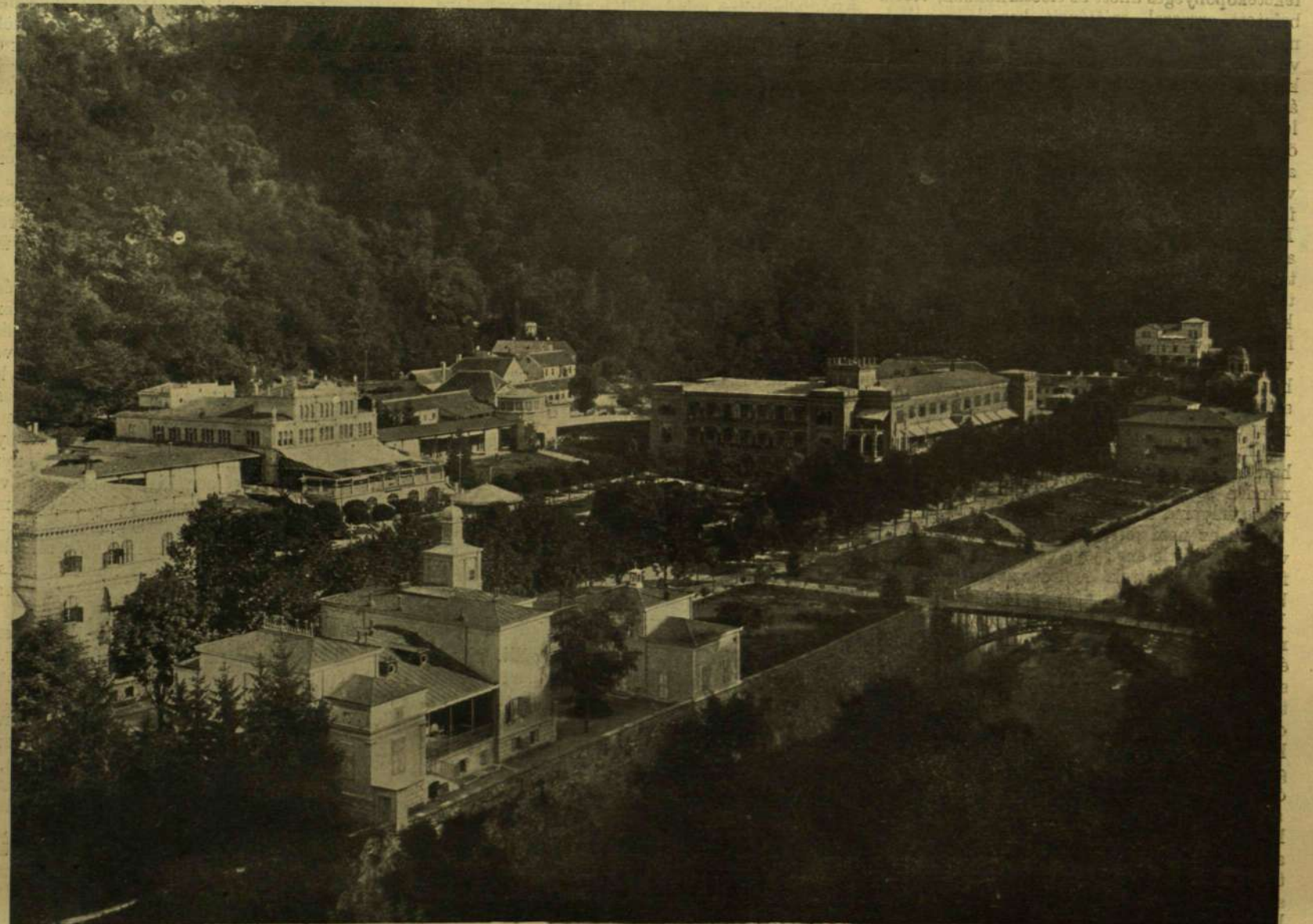

AZ ORSZÁGHATÁR GYIMESNÉL.

A HOL A ROMÁNOK BETÖRTEK. — Erdélyi felvételei.

A CSERNA-VÖLGYE HERKULESFÜRDŐNÉL.

HERKULESFÜRDŐ.

A HOL A ROMÁNOK BETÖRTEK. — Erdélyi felvételei.

DOBRUDZSÁBÓL. — TUTRAKÁN.

AZ ELVESZTETT HAZA.

Regény. (Folytatás.)

Irtá WALTER BLOEM.

Már sötétedett, mikor a fasorban, a mely Essert falucska alacsony házcsoportjaiból a kastélyhoz vezetett, sötét pontok emelkedtek ki, a melyek nehézkesen vonszolták előre magukat. És a lépcsőházban már megszólalt az orvosok hangja, a mely a lányokat helyükre hívta. S mire a lányok lérték, már vagy egy féltucat fekete köpönyeges állott az előcsarnokban, vérrel befutott arccal, széttépett karral és vállal, meggéberedve és elkábultva a hidegtől és vérvesztéstől. Erre Cécile is nekilátott, nem sokat kérdező, van-e rá szükség. Nem tanulta az ápolás mesterségét, mint a többiek, de hát kellett ezt tanulni? A segítségre készség asszonyi ösztöne nem volt-e elegendő, hogy támogassa a szegény fiúkat, a szalmára fektette őket, leválasztva roncsolt tagjaikról a véres kötéseket, feltárja az orvosok számára a gőzölő sebeket? De Cécile csakhamar rájött, hogy téved. A mit a tanult ápolónők egy könnyű mozdulattal meg tudtak csinálni, Cécile minden ereje megfeszítésével sem volt rá képes. A társnők gyakorlott kezei jótékonyan hatottak, az ő ügyetlen kezei fájdalmat okoztak. S csakhamar arra a szerepre volt kárhóztatva, hogy a többieknek a kezükhöz adjon mindent, örülhetett, ha szabad volt szalmát hintenie, orvosságot és kötőszereket nyújtogatnia.

Mindig újabb csapatok tolongtak be. Csakhamar kevés lett a segítő kéz, hogy csillapítson minden szenvedést, a mi mint a jaji fekete-vörös folyama hőmpölygött be.

Csak az nem jött, a mit Cécile vágyakozva várt, a mi itt létének jogosultságot adott volna: foglyok nem jöttek. A francia nő ujjongott benne, de a szolgálatkész asszony nélkülözött. Így hát többnyire félreállt és ideje volt tanulmányozni az ellenségek arczát. Lassankint megértette a könnyebben sebesültek izgatott elbeszéléseit. Csaknem kivétel nélkül badeniek voltak és a tájszólásuk neki kevesebb nehézséget okozott, mint északnémet társnőinek. Ekkor hallotta, hogy a jobb szárnynon, Chageynél, nagyon komoly a németek helyzete. Délután négy órákor a francziák általános rohamot intéztek a falu ellen, ezt persze visszaverték... és csillogó szemmel és öklükkel hadonázva beszéltek a badeniek, hogy törtek előre a faluból ellen-támadásra, s hogy üldözték a menekülő ellenséget a befagyott Lisainen át a túldolai magaslatokig. A veszteségeik azonban óriásiak s este felé tetemes ellenséges erősítések közeledését jelezték.

Hamar szállt le a mély esthomály a félig elpusztított kastély tágas csarnokaira és barátság-

tan termeire. Világítás csaknem teljesen hiányzott. Csak itt-ott pislogott a homályon át egy-egy gyertya, a melyet egy csepp stearinnal az ablakdeszkára vagy a lépcső karfájára ragasztottak. A mi nem télt a kastély készleteiből, az akadt a sebesültek zsebében. Csaknem minden jövevény-nél volt egy-két gyertyadarabka. Mindazáltal fáradt felhomály terjengett a siralom komor képe fölött.

Cécile lelkére alaktalan szomorúság szállott le mind mélyebben. Itt állott az ellenségek között, saját akaratánál fogva és mégis akarat nélkül belesodorra roppant események tömkelegébe, elszakítva mindentől, a mi egykor szilárd volt lábai alatt. És ha az öcsésére gondolt, a ki ott hátul Bavilliersben valami parasztház pincéjében senyved, akkor csaknem úgy érezte magát, mintha saját útja az ismeretlenbe még hasztalanabb és értelmetlenebb volna, mint öcsésének szökése a háborúba...

XXI.

A január tizenötödikéről tizenhatodikára hajló éjjel a fogoly-csapatot, a melyhez Louis is tartozott, durván fölriasztották kemény fekvőhelyeiről a vasöntőde pajtájában Héricourt déleleti kijáratánál és két lovas tüzérmester vezetése alatt észak felé kellett baktatniok a jeges téli éjszakában. Órák hosszat meneteltek a jéggé fagyott erdei utakon, völgynek, hegynek, hogy a tüdejük csak úgy libeghet bele s a verejték átnedvesítette nyomorúságos rongyaikat, mialatt a kezük megdermedt a hidegtől. Az egész vidék tökéletesen elhagyott volt, mintha nem is gyülekezett volna szűk helyen félszáz-ezer ember itt és másfélszáz-ezer odaát fogcsikorgató döntő harcra. Fenséges hallgatag nagyságban terjeszkedett ki a téli táj az ünnepélyesen csillogó csillagos ég alatt. És az emberkék mintegy be voltak borítva és elsüllyedtek a végtelenül elnyúló hóban.

Végre emberi hang. Nyers «megállj, ki az?» A vezetők megmondták a jelszót s a két fekete köpenybe, vastag pamut-sálókba burkolt őrs átengedte őket. Egy falu merült föl az útalan magaslatok között. Háza többnyire meg voltak sérülve a kemény harcztól, átlukgatva gránátoktól. Itt és ott füstölög romjai egy tűzvésznek. Még mindig semmi nyoma a harczóknak, a kiknek fedezetül voltak az őrsök a falu bejárata előtt felállítva s a kiknek lábai a falusi utca havát kásaszerű, itt-ott véres masszává taposták, a mely persze most megint gleccserré volt fagyva, hogy az ember sebes lába úgy cselelt-botlott rajta, mint valami rakás cserépen.

A falu túlsó végén végre életet láttak. Az utolsó házak mögött tábori tüzek pislákolnak, rottyogó fűző-edények függtek fölöttük, erős

kávészag terjengett, egy pillanatra megcsiklandozva a kiéhezett foglyok orrát. Ott már vártak, ott már készülődtek a véres reggelre, a mely eljövendő volt.

A csapat vezetői néhány rövid parancsot kaptak valami árnyék-alakoktól, a kik a sötétből fölmerültek és recsegő hangjuk biztos csengéséről, mint német tisztak voltak felismerhetők. A kapott parancsot igyekeztek a foglyoknak tudtára adni, ügyetlen és szőszegény francziákkal. A hol a nyelv felmondta a szolgálatot, ott segített egy ökölcsep, egy oldalbalokés s a foglyok csakhamar fel voltak állítva sorban a falu széle mentén és csakányakkal elkezdtek törni a föld jégkérgét. A kéreg alatt puha föld volt, a mely készségesen engedett az ásonak és hamarosan magas lövészárókká tornyosult. Nyilvánvalóan arról volt szó, hogy ezt a faluszélt makacs védelemre készítsék elő.

Louisnak oly szörnyen fájt a keze, hogy a kín elbódította minden gondolkodását. Szegény fiú végre csaknem eszméletlenül esett bele a gödörbe. S a mint így elveszve ült a hosszú fekete lyukban és fölnezt, már szürkülő reggel volt mindenütt s bádeni gyalogosok sűrű tömegei dobogtak elő a falu bejáratából és hangtalan gyorsasággal szállták meg a lövészárkot természetes, kellemes melegét és erős álomgőzt árasztó testükkel. A derék gerlachiak és heidelbergiek nem csekély mértékben voltak elesodálkozva, mikor egy fiatal legénykét találtak maguk közt, a kinek elszázi beszédét könnyen megértették. Szánakozva nézték véres, fagytól megrepedezett kezét, lesóványodott testét és csakhamar tábori palacsokok nyúltak feléje, még egészen ki nem hült kávéval, hozzá félig penészes kenyérdarabok. Louis möhön kapott utána és egy darabig majszolta, a mit az ellenség nyújtott neki. Aztán rémülten nézett fel s kereste társait a munkában és a balsorsban. Eltűntek. Az őrsök másfelé parancsolták őket s őt nem vették észre.

Mi lesz most? Egész nyíltan és becsületesen elmondotta jöltevéinek, hogy áll a dolog. S ezek épen tanácsot akartak kérni az altsitzjüktől, mikor odaát a lankán ropogni kezdett, sivitás a badeniek sípkái felett, harsány parancsok hallatszottak s a lövészek egy pillanat alatt lekuporodtak, nyugat felé fordulva, a felhalmozott földsáncok mögött s megfontoltan, jól érzelt tüzvel válaszoltak a támadásra.

Louis pedig ott térdelt a lövészárokban, elkábultva, megzavarodva. Fölötte a reggeli szürke ég egy sávja s mintha valami suttagás szállt volna el feje felett, időnkint belefuródott a felhalmozott sáncokba, hogy a föld kicsapódott s hátul a házfalakon éles kopogás hallatszott. Így ült Louis jó ideig két badeni katona térde között, az egyik jobbra tőle egészen fiatal volt, a másik szürkülő szakállú. Mind

DOBRUDZSÁBÓL. — SZILISZTRIA.

a ketten egészen el voltak mélyedve a dolgukba, csak félhangon morogtak egymásnak egy-egy megjegyzést, vagy tanácsot, kurtán és vadul fölnevettek, ha azt hitték, hogy találtak, dühösen káromkodtak magukban, ha a dolog nem ment kedvük szerint. Egyszerre rövid, hirtelen rángatózás a fiatal katona testében, a térde megereszkedett és lassan összegorogott a legény, súlyosan ráesett Louis térére s a fiú arczára és a hamar odakapó kezére meleg nedvesség ömlött. A szomszédok is hozzáláttak, lefektették a karesú testet az árok fenekére — de már vége volt. Zöldessárga volt a fiatal arca, melynek fürtös szőke hajáról hátraesett a sipka. A kialudt szem félig nyitva meredezett.

Egyszerre parancsszó hangzott végig a lövészárkon. Minden ajkon kemény, recsegő káromkodás felelt rá és lassan, kelletlenül, mintha nem férne a fejükbe a parancs, megfordultak a harczólok és kiemelték nehézkes testüket az árokból. Csak épen hogy nem egy közülük fekvé maradt, előre hajolva, mozdulatlanul.

Az öreg, a ki Louis mellett harczott, felrázta őt késlekedésből:

— Hamar! hamar! Nem tudjuk itt tartani magunkat, vissza kell mennünk!

Mi ez? A németek hátrálnak? Tehát előre jut Bourbaki, Franciaország?

Sajátságos, Louis nem tudott ennek igazán örülni. Úgy érezte, mintha a derék emberek, a kik csaknem ugyanazon a nyelven beszéltek, mint ő, ha igazán közvetlenül akar fecsegni — mintha ebben az egy kemény árokban összeforrott volna velük, közülük válóvá lett volna. És a mint a dacos alakok, körülzúgva a most még vadabbul süvöltöző üldöző tüztől, a támadók ujjongásától, magasan kiegyenszedve lépcső-lépcsőre hátráltak a védő falu széle felé — erre Louis ajkán a férfiu dühnek és hajthatatlan elbusultágnak ugyanaz a csikorgása szólalt meg, mint a Rajnán túlról valóké.

Még sokan elesetek visszavonulás közben, de egyik sem gyorsította meg lépkeit. S mikor Louis visszatekintett, látta őt vagy tíz lépéssel a visszavonuló katonák mögött vezetőiket, az altsitzeket, a hadnagyokat.

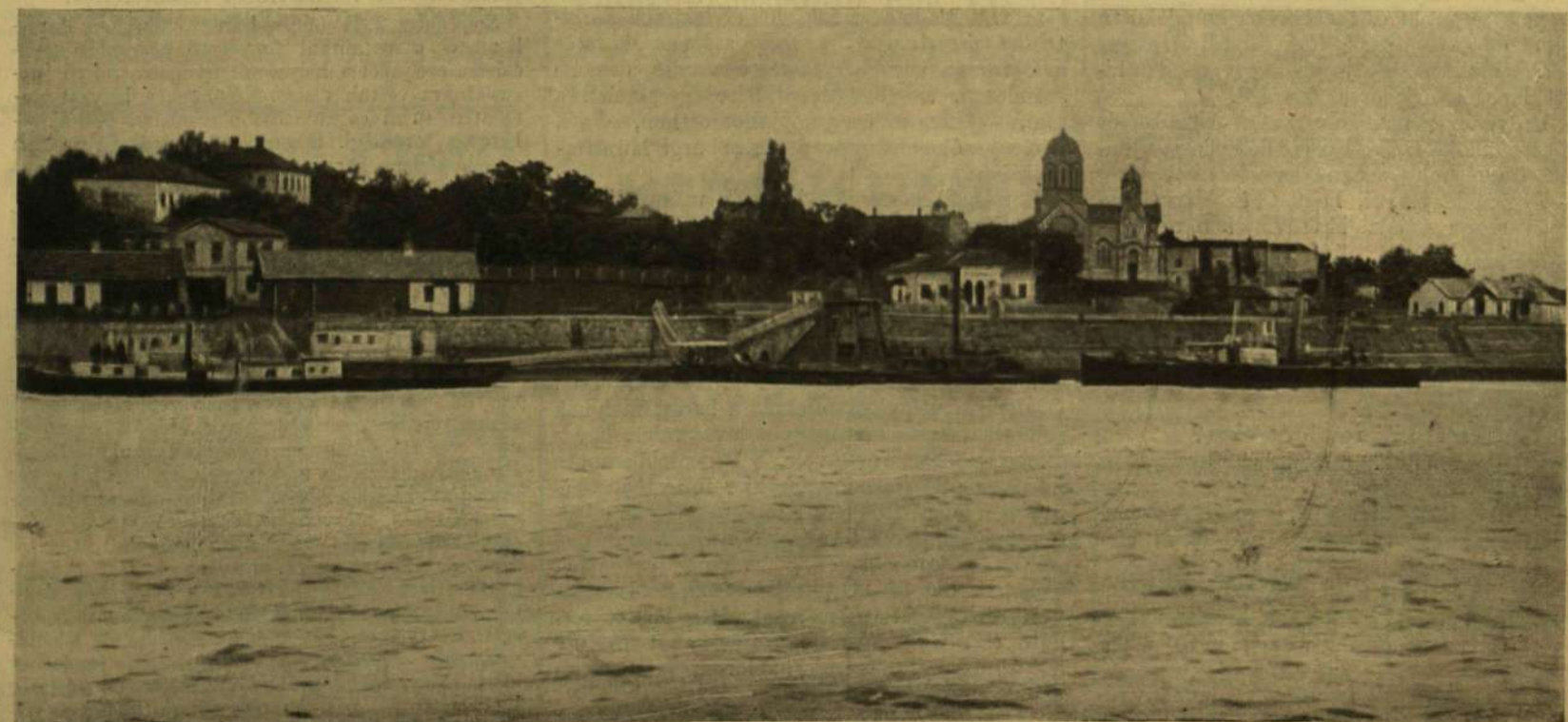
Így érte el a hátráló csapat a falu szélét, a bejárat felé nyomult, gyorsan átugrott a kerítéseken és sövényeken, átgázolt a kerteken, gyülekezett odaát az utczákon, rendezkedett, dühös hallgatással végigment a falun: azon túl bevonult egy völgybe. Egy időre biztonságban voltak a hátrálók az ellenség tüze elől;

de most hirtelen odafümm a levegőben dörrént valami boszúsan morgó hangon. Ime, odafümm megint ott volt a négy fehér felhőske, sokan, mintha zsinorra volnának fűzve és az elülő sorokba mintha jégeső csapkodott volna le. Nem egy súlyos zuhanás hallatszott ott elől. Itt-ott halk nyögés. S a mint tovább haladtak, jobbra-balra a földön élettelen vagy göresösen vonagló emberi testek.

Előre-előre, a ki elesett, az ott maradt fekvé. De a visszavonulás nem lett gyorsabbá egy lehelettel sem. Még akkor sem, mikor a kiürített falu széléről felhangzott az üldözők diadalordítása és a sivitás és suttagás újra ott zúgott a fejük felett, a térdeiknél, hogy olykor egyet-egyet földre vessen közülük.

A hátrálók sorain mintegy elfojtott örömhag szaladt végig: ott elül, a hol egy házcsoporton túl behavazott magaslatok tornyosultak, hat erős dördülés hallatszott egymás után s az üldözők feje fölött innenről is elröplött a megmegtő gránátok éles zúgása. Mindenki hátranézett. Nini, mintha oda lenének festve, úgy állt ott hat fehér felhőske a kiürített falu széle fölött, a honnan az ölm-üdvözletek ide fűyültek.

— Ez jól van! Ez talált!
— Ezek megadják nekik!

DOBRUDZSÁBÓL. — TULCSA.

A nyugati harcstéren Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonalán a Sommetől északra a harc újabb fellángolt. Combes és a Somme között csapataink nehéz harcot vívnak. A francziák benyomultak Bouchavesnesbe. A tüzéségi harcok a folyó mindkét oldalán nagy heveséggel tovább folynak. A német trónörökös arcvonalán a Maastól jobbra a Thiamont-szakaszon és a Souville-szakadéknál mellett francia támadások véresen megkíséreltek. Az olasz harcstéren az Isonzo-harcvonalon az ellenség tűz tart. Az Etsch-és az Astach-völgy között meglehetősen nyugalom állott be. A balkáni harcstéren Dobrudzsában a hadműveletek tervszerűen folynak le. A maczedón arcvonalon különös jelentőségű esemény nincs.

HALÁLOZÁSOK.

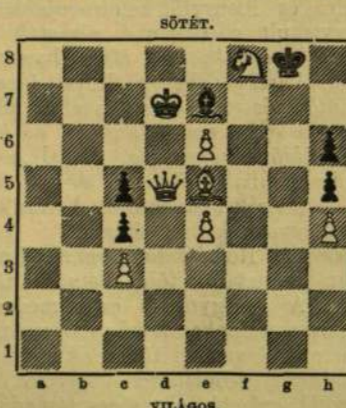
Hósi halált haltak: Az I. Ferdinánd bolgár király nevével viselő 11. közös huszárezred tisztikara gyásznapon tudatja, hogy hájtársa VAIKÓ ISTVÁN, őrnagy, a hadiékítményes ezüst és bronz katonai érdemrend tulajdonosa és a bolgár királyi katonai érdemrend tiszt kerestjének lovagja stb., stb., 45 éves korában, az északi harcstéren. — STRASSER ALBERT, miniszteri segédtitkár, tartalékos tüzerfőhadnagy, az ezüst és a bronz Signum Laudis tulajdonosa, 32 éves korában, az orosz harcstéren. — DOLESCHAL REZSŐ, az 5-ik népfőlkö gyalogezred tartalékos hadnagya, az orosz harcstéren, 22 éves korában. — SZOBÍ LUCCENBAOHER JÁNOS, a 13-ik huszárezred hadnagya, a kis- és nagyezüst vitézségi érem és a német vitézségi érem tulajdonosa, az északi harcstéren, 25 éves korában. — KÁLMÁN PÁL, honvédtüzérhadnagy, a legutóbbi volhyniai ütközetekben szerzett súlyos betegsége következtében, a krakói járványkórházban. — STEPANOV STEPANÓI KÁROLY, zászlós, ellenséges golyótól fejen találva. — KRISZTER ÁRPÁD, zászlós, a Russ felderítő különítmény vitéz tisztje, a kis ezüst vitézségi érem tulajdonosa. — IJÚ BOLVÁRY GÉZA, fővárosi adóhivatali tiszt a 12-ik gyalogezred zászlós. — LUKÁCSY ENDRE, tüzerzászlós, 21 éves korában, az északi harcstéren. — KEREKESDEI MAKÓ ENDRE, tanárjelölt, hadapród, 28 éves korában, az északi harcstéren, Isakow község (Galicia) mellett. — HARMATH DÉNES, honvéddhadapród, az olasz harcstéren. — SZÓTS BÉLA, vadászönkéntes, az olasz harcstéren szerzett betegsége következtében. — KLEIN MÓR, közös gyalogezredbeli hadapród, a koropciei

ütközetben. — IJÁBB KOVÁCS LAJOS, gyomai postamester, a 69-ik gyalogezred egy éves önkéntes-tizedese 24 éves korában, Görzénél.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Lévai KOÓS PÁL, 88 éves korában, Tornán. — SIEGLI GUSZTÁV, nyug. gazdasági felügyelő, 77 éves korában, Magyaróváron. — DR. STRONÉ FERENCZ, nyug. kórházi igazgató főorvos, 72 éves korában, Újvidéken. — HODOSI KOVÁCS PÁL, 69 éves korában, Budapest. — NAGYBAONI BALÓ LAJOS, nyug. királyi járásbíró, 64 éves korában, Budapest. — BRÜNDL ÖDÖN, a soproni állami felsőbb leányiskola nyug. rajztanára, 63 éves korában. — RUPPERT VILMOS, műépítész, 60 éves korában, Rákosszentmihályon. — RADICH ÁKOS, nyug. máv. főfelügyelő, volt országgyűlési képviselő, Kolozsvárt. — FIALA JÁNOS, nyug. huszárezred, hirtelen. Valamikor segédtitkár volt Rudolf trónörökösnek és több külföldi, meg belföldi kitüntetésben részesült. — HUDÁK ENDRE, törvényhatósági állatorvos, 56 éves korában, Marosvásárhelyen. — ÖZV. BERGER LIPÓTNÉ, szül. Ehrlich Netti, 81 éves korában, Budapest. — ÖZV. WEICHER GYÖRGYNÉ, szül. Dreisinger Emilia, 78 éves korában, Törökbalinton. — ÖZV. DR. PRÉM JÓZSEFNÉ, szül. Lonkay Lenke, Budapest. — WALTERSKIRCHEN ANNA MÁRIA, grófnő, a Sacre Coeur másodfőnöknője, 48 éves korában, Budapest. — PÁLFY IRÉN, nyug. püspöki iskolai kézimunkatanítónő, 65 éves korában, Szombathelyen.

SAKKJÁTÉK.

3022. számú feladvány Traxler Károlytól Bécs.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

3019. számú feladvány megfajtése Schlechter Károlytól.

Világos.	Sötét.	Világos a. Sötét.
1. f6-f7	e7-e5	1. ——— e3
2. Ve4† stb.		2. Ve4† stb.
1. ——— Hf5		1. ——— Hh6-g4
2. Ve4† stb.		2. Fh3-g2† stb.
1. ——— Be8 t. sz.		
2. Ve7 stb.		

Helyesen fejtették meg: A «Budapesti Sakk-kör» (Budapest). — Hoffbauer Antal (Lápóvár). — Kintzig Róbert (Fakert). — Székely Jenő (Győr). — Bácsi Péter (Budapest).

Szerkesztői üzenetek.

Fejűk alól. Békesség vára stb. Nehezen, szinte dagogva bírja magát kifejezni s a mit elmond, az nem erőteljes és megragadó.

Erdély menekültjei. Érezhetőleg erős belső felindulás sugalta, de nem győzi a költészet eszközeivel, sorait mintha darabokra vágott próza volnának s a rimei csengés nélkül és erőteljesen.

Charmente. Kezdetleges kis írásbeli gyakorlat, nem lehet semmiféle irodalmi mértékkel mérni.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 88-ik számában megjelent képtalány megfajtése: Egy bolond százal csinál.

Feloldó szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőség újság: Budapest, IV., Vármelegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

ÚJ KÖNYV!

Magyar katonatisztek hőstetteit örökíti meg

A MI HŐSEINK

Tisztjeink hőstettei a világháborúban

WOINOVICH EMIL
cs. és kir. gyalogezred tábornok
vezetése alatt szerkesztette
VELTZE ALAJOS
cs. és kir. alezredes, a cs. és kir.
hadilevélár osztályfőnöke.

Közreműködtek:
REICH ÁRPÁD
m. kir. honvédtudomány-alezredes
BENEDEK ELEK és
BENEDEK MARCELL

Képmellékletekkel

Ára kötve 6 korona

A Franklin-Társulat kiadása

Kapható minden könyvkereskedésben

Érdekes ujdonság!

A mai magyar művészet Képzőművészeti anthológia

Szerkeszti: Előszóval ellátta:
GYÖNGYÖSY NÁNDOR PAKAI GYULA

Cikkeit írták:

GR. ANDRÁSSY GYULA, MAGYAR ELEK,
BALINT LAJOS, MALONYAY DEZSÓ,
GYÖNGYÖSY NÁNDOR, RÓZSA MIKLÓS,
LYKA KÁROLY, SZABLYA JÁNOS.

A kötetet több mint 150 szép kép díszíti.

Ára 6 korona.

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21.
és minden könyvtárban.

Most megjelent
érdekes ujdonság:

A sárga kérdés

Emberföldrajzi és
politikai tanulmány

Írta: SEBŐK IMRE dr.

Ára 1 korona 50 fillér

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál
Budapest, VI., Andrassy-út 21.
és minden könyvtárban.

+ Az elhízás +
Különböző elhízásokról az arany-
éremmel és oklevelekkel kitüntetett
Dakodín. Nincs túlsúlyos test,
nincs káros elhízás, hanem
csak karcsú elegáns alak és kecses
törzs. Nem orvosilag, hanem
tökéletesen, csupán a tolerancia és egészsé-
ges életmód által. Különböző és
új módszerekkel elhízásról. Diétán
nincs szükség, sem a szokott étel-
rend megváltoztatására. A hatékony
módszer. Egy csomag, amely egy hó-
napra elég, 7-8 K, két csomag 14 K.
Kapható a pénz előleges befizetésére
vagy utólag. Gyártó: Hivatalos és
Nemzeti. Egyedüli magyarországi
székhely: Gross Antal ki-
vitelei háza, Budapest, VIII. ker.,
József-körút 23/a. sz.

AZ AÉRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és
eredeti fényképfelvételeket kö-
zöl. A léghajózás eseményeiről,
fejlesztéséről és céljairól kitűnő
és könnyen érthető népszerű
cikkekkel tartalmaz.

Különbösen figyelemre méltók
a léghajózás és repülés hadi
alkalmazásáról írott közlemé-
nyei, valamint az ifjúság szá-
mára külön fenntartott kisrepülő-
gépek (modell) rovata.

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld
Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.

RENDELÉSÉNél SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

LISZKA VIZ

Kapható:
Török József
gyógyszertára,
Budapest, VI.,
Király-utca 12.
sz. és Csillag-
gyógyszertár,
Nagyvárad.

szeplő ellen
a legbiztosabban ható szer.
Ára 2 korona.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak —
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-OT

Állandó melléklete:

„A vadászból”

czímű egyedüli magyar nyelvű eb-
tenyészési szaklap. — Mindkét lap
gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész-
évre 14 kor., félévre 7 kor., negyed-
évre 3.50 kor., egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

A Magyar Könyvtár kaszetta kiadása.

Ambrus, Heltai, Kafka, Kóbor, Krúdy, Lakatos,
Molnár, Sebők, Szini, Szöllösi

64 elbeszélés 10 kötetben,
külön-külön kötésben, színes borítékkal.

A tíz kötet egy kaszettában ára 6 K.

MAGYAR KÖNYVTÁR A FRONTRA!

Tíz füzet, tartalmaz 64 kitűnő elbeszélést.

Ára tábori csomagolással együtt 3 K.

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

Rendeléseknél
sziveskedjék
lapunkra hivat-
kozni.

Olvassa a
hirdetéseket!

Most jelent meg!

Köveskúti Jenő
versei

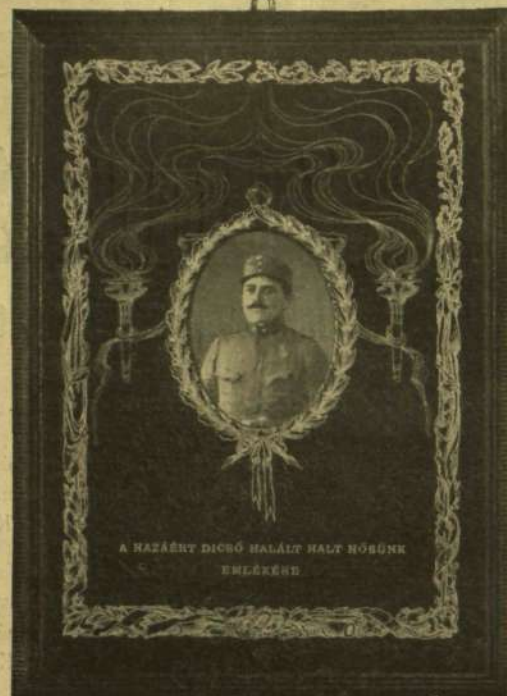
ÁRNYAK

Szalay Pál rajzaival

Ára 3 korona

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvárusnál

Eredeti nagyság 20x28 cm. Törvényesen védve.
Tetszés szerint falra is függesztelhető, asztalra is állítható.

Órizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékét!!

A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen díszes, szép kivitelű fényképtartó keretet, melybe bármilyen arckép beilleszthető, 2 korona beküldése ellenében bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

VASÁRNAPI UJSÁG

39. SZ. 1916. (63. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 24.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
Ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

Az Ujsághoz csatlakozóval
négyoldalas 1 koronával
szállított.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozotti viteldíj is eszandó.

Most jelent meg
Kerpely Béla könyve:

„Nimródok a fronton“

Mulatságos vadászese-
tek a nagy háborúból.

Vadász milíóban tartott haditudósítások, melyek
a vadászt és nem vadászt egyaránt érdeklik.

A díszes kiállítású kötet
= ára 2 korona =
(bérmentes küldéssel 2 K 40 f).

Megrendelhető: a „NIMRÓD“
képes vadászújság kiadóhivata-
lában, Bpest, IV., Egyetem-u. 4.
(Franklin-Társulat) a pénz be-
küldése vagy utánvét mellett.

Fronton levő hozzátartozójának nem
küldhet ennél kedvesebb olvasmányt!

A hadi technika csodáit az UNIVERSUM háborús kötete.

tartalmazza érdekes leírásban

Szerkesztette HANKÓ VILMOS dr. Ára kötve 8 K 50 fillér.

Megrendelhető: Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Kitűnő
hegedű-garnitúrákat
szállít
WÄGNER
„Hangszer-Király“
Budapest, József-körút 15.
Hegedű garnitúrák 20 koronától
500 koronáig. — Nagy árjegyzék
ingyen! „Wagner“ névre ügyelni!
Eldőlg küldendő.

A magyar katona aranykönyve

Katonáink hőstettei
a világháborúban.

WOINOVICH EMIL
cs. és kir. gyalogsági tábornok
vezetése alatt szerkesztette
VELTZÉ ALAJOS
cs. és kir. alezredes, a cs. és kir.
hadilevivár osztályfőnöke.

Közreműködtek:
REICH ÁRPÁD
m. kir. honvédszáz-alezredes
és
SEBŐK ZSIGMOND.

Képmellékletekkel

Ára kötve 6 korona

A Franklin-Társulat kiadása

Kapható minden könyvkereskedésben

Most jelent meg!

KOLLÁNYI BOLDIZSÁR

VÉRFOJTOK

Énekszó a fürgetegben

1914—1916

Ára 4 korona

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvárusnál

Érdekes ujdonság!

legyőzhetetlen ország

Irta. Dödy

Ára 2 korona

Megrendelhető:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál
Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvárusnál

KÖTÉLVASUT A GLETSEREK KÖZÖTT.

AZ OLASZ HARCOTÉRRŐL. — Frank Frigyes rajza.